

Голос Радзімы № 18

7 мая 1998 г.

Выдаеща з 1955 г.

Цана 1500 рублёў.

НАЛЕЖАЦЬ НАШАЙ ГІСТОРЫІ

РАСТАПТАНЫЯ ПЯЛЁСТКІ (ПАМИНАЛЬНАЕ СЛОВА)

Натхнёна лірыку пісалі Маракоў,
Лявонны і Сяднёу, і юны Розна,
Ды зянкамі бязлітасных вайкоў
На іх глядзелі ўчэпіста і грозна.

Пречнешся веснавым ранкам — і раптам:
дзіва-дзіўнае — у хаце светла-светла, нібыта
вылаў запознены снег.

Не, не! Эта зацвілі сады: узнялі празрыста-
бельыя ветразі вішні, у ружаваты водарны
цвет увабраліся яблыні, загарэліся свечкі
каштану, у надрэчных гаях з гаркавата-са-
лодкім хмелем у бель увабраліся чаромкі,
белымі зорачкамі з залацістымі вочкамі
ўстынулі кусты язміну. Як адзінокія нявес-
ты, у белым вэлюме стаяць у полі дзічки.

Глядзіш на гэтую прыгажосць, і знікаюць
горкія думы, клопаты і згрызоты. Хочацца
жыць, дыхаць водарам і любавацца светлай
кіпеню вясны. А раптам наляціць люты
сівер, атрасе квецень, як снегам, укрые-
пляесткамі зямлю, і адразу пусце душа,
шчыміць сэрца, калі гэтую цнатлівую пры-
гажосць прытапталі падкаваныя абцасы,
Умлі ў гразь капыты жывёл і колы грузаві-
коў.

Калі бушавала квецень, у далёкім 1926 годзе ў кнігарні майго палескага Глуска мне
трапіла вочы тоненкай блакітнай кніжачкай
з пяшчотнаю назоўніцай "Пялесткі". Уверсе —
імя аўтара: Валерый Маракоў. Такое імя і
прозвішча я чуў упершыню. Падумалася:
які прыгожы псеўданім! З маленкага
парцэціка пазіраў яснавокі, светлавалосы,
зусім юны прыгажун. Адгарніў першую
старонку і не мог адараўца да апошняй. Купіць
не было за што, але я сябраваў з сынам
загадчыка кнігарні, і ен мне часта даваў на
адну ноч тоненкую зборнікі маладнякоўцуаў.
З "Пялесткамі" разлучацца не хацела, а
выпраці у мамы 25 капеек і доўга насыціся з
кніжачкай Маракова: маю неспакушаную
душу зачароўвалі і хвалівалі меладычныя
радкі радасці жыцця і шчымлівай тугі перша-
га нямелага кахання. Чытаў і дзіўіся, як ён
разгадаў і выказаў мае патаэмныя думы і па-
чуцці:

І ўжо тады, пад белаю калінай,
Нам будзе месяц сыпаць каласы.
Ітак, бывай, каханая дзяўчына,
Прыйду я хутка да цябе ў даліны
Упіца свежасцю крамянае красы.

Радкі з "Пялесткаў" становіліся нашымі
нямелымі прызнаннямі ў запісачках,
передадзеных у падручніках упадзбаным
аднакласнікам. І ў той жа "Фізіцы" Цынгера
часам прыходзілі адказы з тых жа "Пялесткаў":

Будзе песні нам пець зачарованы гай,
Будзе слухаць іх месяц і радасны край,
А мы будзем нахадца у полі.

Гэта была рамантыка, разбуджаная і
акрыленая светлай пазітіўнай амаль нашага
равесніка Валерія Маракова. "Пялесткі"
пераходзілі з рук у рукі, вершы перапісваліся
у патаэмныя дзяўчоўчыя дзённікі.

Улюбёны ў беларускую пазіцию, за-
чарваны лірыкай Дубоўкі, Труса, Пушы і
Маракова, я вечарамі хадзіў у местачковую
бібліятэку, рэгулярна чытаў "Маладняк",
"Узвышша", "Попымя", літаратурныя дадат-
кі да "Беларускай вёскі", "Савецкай Бе-
ларусі" і штомесачныя літаратурныя старонкі
"Звязды".

У адным з нумароў "Маладняка" прачы-
таў літаратурны партрэт Валерія Маракова,
напісаны яго аднакурснікам па Белледзіжні-
куме. З яго дадаваўся, што любімы міністэр-
статы, светлавалосы прыгажун, сін муліра
з прыгарараднай вёскі Козырава. Аўтар
партрэта пісаў, што Маракоў ласкавы,
шчыры таварыш усіх тэхнікумаўскіх моладзі.
Ен часам на лекцыях замест канспектаў
цишком піша вершы, дае іх сябрам і сяброў-
кам, часам нават губляе.

На пачатку 1928 года мая стрыечная
сястра Маруся павезла ў Мінск двум братам
падміцунак з каляднай свежыны. Старэйши

(Заканчэнне на 6-й стар.).

З ГІСТОРЫІ ДРУГОЙ СУСВЕТНай ВАЙНЫ

АКУПАЦЫЯ

1. ВАЙНА ЗА РЭСУРСЫ

Напярэдадні другой сусветнай вайны Гітлер пісаў: "Трэба любымі сродкамі да-
біца таго, каб свет быў заваяваны нем-
цамі. Калі мы хочам стварыць нашу вялі-
кую германскую імперыю, мы павінны
перш за ўсё выцесніць і знишчыць славян-
скія народы — рускіх, палякаў, чехаў,
славакаў, балгар, украінцаў, беларусаў.
Няма ніякай прычыны не рабіць гэта". Гіт-
лер цынічна заяўляў: "Нехходна напасці на Расію, захапіць яе рэсурсы, не лічыць
змагчыласцю смерці мільёнаў лю-
дзей у гэтай краіне. Нам трэба ўзяць у
Расіі ўсё, што трэба. Няхай гінуць мільёны".

(Працяг на 4-й стар.).

УДОУГІМ шэррагу ахвяр яжоўскіх
засценкаў імя ваеннага
пракурора Чарнаморскага флоту ўраджэнца Гродзенскай губерні Паўла Вайтэкі¹ займае асобае
месца. І зусім не таму, што яго
справа звязана з нейкай вельмі зай-
мальнай ці галаваломнай фабулай.
Прычына значна глыбейшая: ваенны
пракурор Вайтэка аказаўся адным з
ніякогіх юрыстаў, хто знойшоў у са-
бе мужнасць адкрыта выступіць
супраць рэпрэсій. І гэта на самай
вяршы, калі падобнае выступленне
можна было заведама аднесці да ка-
тэгэры самагубных.

ва ў вышэйштаячную інстанцыю пайшоў
документ, які ў многім вызначыў лёс
пракурора Паўла Вайтэкі:

"Па сутнасці абвінавачвання, што
прад'яўляюцца пракурорам Вайтэ-
кам, аб нібыта сістэматычных
парушэннях норм пры вядзенні след-
ства лічу неабходным давесці да ва-
шага ведама наступнае:

У мінульым пад націкам Вайтэкі²
сярод работнікаў асобага аддзела
ЧФ культиваваліся бесхрыбетна-лі-
беральныя адносіны да арыштаваных,
катэгарычна было забаронена дапыт-
ваць пасля 12 гадзін ночы. Замест
выпрацоўкі ў следчых упартасці, на-

П. ВАЙТЭКА СМЕЛА ВЫСТУПІЙ СУПРАЦЬ РЭПРЭСІЙ

МЯЦЕЖНЫ ПРАКУРОР

Усё началася са службовай запісі,
якую пракурор Чарнаморскага флоту
брывгаенюрист Вайтэка накіраваў
Галоўнаму пракурору РККА:

"...27 студзеня 1938 года я сумесна
з упайнаважаным асобага аддзела
ЧФ тав. Івановым сустрэўся з пад-
следчым па яго просьбе. Ен заявіў:
"Мае паказанні, што маюцца ў
справе, лжывыя, не адпавядаючы
сапраўдным майм тлумачэнням.
Следчы Іваноў сам надрукаваў пратакол
і сумесна з упайнаважаным асобага
аддзела ЧФ Раманавым прымуси-
ці мяне падпісаць".

Па гэтай службовай запісцы меры
сапраўды былі прыняты. Аднак зусім
не тыя, на якія разлічваў Павел Вайтэ-
ка. У лепшых традыцыях бюра-
кратычнага цэнтралізму праверка
праводзілася тымі ж службовымі
асобамі, супраць якіх выступіў ве-
нены пракурор. За справу ўзяліся на-
чальнік УДБ Крымскай АССР Паўлаў
і асобы аддзела Чарнаморскага фло-
ту.

Неўзабаве за подпісам намесніка
начальніка асобага аддзела ЧФ Ісака-

порыстасці пры допытах насаджаліся
ялейна-дабрадушныя, бяззубыя ад-
носіны да арыштаванага. Як вынік
працягласць допыту вагалася ў мак-
симальных межах тры-чатыры гадзі-
ны, следчы не так упарты даваўся
признання, таму што думаў над тым,
як бы чым-небудзь не пакрыўдзіць
арыштаванага...

Акрамя ўжо адзначанай практикі
Вайтэкі, якая выяўляеца ў лібераль-
ных адносінах да арыштаваных, мы
маем даныя, якія даюць падставу лі-
чыць, што такі стыль работы не вы-
падковы і што Вайтэка не заслугоўвае
палітычнага даверу..."

Падобная фармулёвка ў той час,
калі партыя вуснамі свайго Генераль-
нага сакратара абвясціла "абвастрэн-
не класавай барацьбы", магла азна-
чаць толькі адно: супраць ваеннага
пракурора пачынаецца барацьба на
зняшчэнне.

У той час, калі ў Севастопалі раз-
гортаўся гэтыя падзеі, у Маскве

(Заканчэнне на 5-й стар.).

ПАШТОЎКА З БЕЛАРУСІ

Гэты дом хоць і лічыцца 13-м на вуліцы Парыжскай камуны ў Ветцы, аднак
мала хто не спыніцца ды не паглядзіць на яго. Такую прыгажосць навёў на
сцены і вонкі яго гаспадар Леанід Галафадеў, што і самому не грэх паказацца.
Выйдзе вось так на ганачак: глядзіце, маўляў, я і ёсьць той самы майстар.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.).

ўжо быў урачом, а Янка Бобрык — студэнт, паэт, маладняковец, адзін з аўтараў калектывнага зборніка вершаў "Пунсовое ранне".

Я не ўспяліва чакаў Марусю з сталіцы: хацелася даведацца пра Янкавых сяброў-пазтаў, пра кіпуче літаратурнае жыццё сталіцы: у друку ішлі спрэчкі паміж "Маладняком" і "Узвышшам", Тодар Глыбоцкі падбуйко, ужо гучай гроны бас Бэндз.

Вярнуўшыся, Маруся расказала пра знёсці з Валерым Мараковым: "Ішлі мы з Янкам па Савецкай вуліцы, а насустрчы — выскакавыя прыгожы хлапец у каратаватым палітоніку і кепцы, ружовашокі з марозу. Ідзе і здалёк усміхаецца Янку. Слыніліся, Янка пазнаёміў нас. Валеры гаварыў нешта прынемнае мне, а я слухала яго нягучыя пявучы голас і дасцінныя жарты. Далей пайшлі разам. Яны гаварылі пра свае маладняковскія клопаты, пра Чарота, Александровіча, Пушчу, Труса, успаміналі найкі смешныя гісторыі. Развітлівалі на рагу Садовай, і Валеры пабег у свой тэхнікум".

Я заніздрасці Марусі, што сустракалася з любімым мною пазтам, і марыў некалі трапіць у сталіцу і пабачыць жывых пісьменнікаў, можа, нават удастца сустэрэць Купалу і Коласа.

Скончыўшы школу, у 1930 годзе я падаўся ў літаратурную "падстадіцу" — акруговы Бабруйск. Філію "Маладняка" ўзначальваў Міхась Лынкоў, выяўляў і апекаваў маладых літаратаў. У актыве ўжо былі Мікуліч, Вітка (Крысько), Кохан, Зарыцкі, Шынклер, Жукоўскі, Абакшонак, і паспэй надрукаваць некалькі вершаў у акруговай газете і літаратурным дадатку "Вясна". Колькі тады было мораў, захапленняў, спадзянняў і планаў. Мае сябры і я празавалі пераважна на дрэваапрацоўчым камбінаце. Зарыцкі на дзяжурстве ў сушыльнях цэх ішоў з ладнымі стосам пазычных зборнікаў. Як ні было цяжка, мы жылі пазізіяй. Мінск нам здаваўся літаратурнаю Мекаю, асвяродкам талентаў і спасціцесці, мы сачылі за ўсімі навінкамі пазізіі прозы.

У адным з зімовых нумароў "Маладняка" з'явіўся верш Маракова "Цыганка". Незвычайнай інтанцыі, памерам, напеўнасцю, зрокавай дакладнасцю малюнка ён зачараў усіх бабруйскіх пачаткоўцаў.

За вонкамі спевы,
За вонкамі вечар
І радасці зямлі і вясны
Чалавечай...
Цыганка у цыме...
У цыме ёй прыніліся стэп і дарога,
Блукані і сум,
І любоў,
І трывога...

Мы часта ўдох, утрох, блукаючы па вузлах, дэкламавалі "Цыганку" або "Маўчала" ноч... Над сінім полем пунсовай кветкай месец плыў". Здавалася: насы пачуці і мары падслушай і выказаў Валеры Маракоў. З вышыні цяперашняй дасведчанасці і воліту ў "Пляесткі" відны наўнікі, штучная метафорычнасць, невысокае майстэрства. І гэта натуральна для шасцяцігадовага таленавітага паэта.

Пасля цяжкай хваробы я прыехаў у сталіцу, спадзяючыся "ашчасліві" беларускую пазізію. Наўнікі спадзяніні яшчэ цепліліся, а рачаінсці астуджвалі іх і ставілі на сваё месца. Я не адразу адважыўся зайсці ў аблузаны шэра-зеленаваты асабняк Дома пісьменнікаў, хоць ужо і быў членам БелАПП (Беларускай асацыяцыі прадзетарскіх пісьменнікаў). Правінцыяльная сарамлівасць і сціпласць не дазвалялі пераступіць парог у цымяны калідор дома на два паверхі і з сутарэннем-сталоўкай. Часта круціўся каля ўходу, угледзяўся ў кожнага, хто заходзіў у пісьменніцкую "рэзідэнцыю". Па друкаваных партрэтах пазнаваў некаторых пісьменнікаў і дзівіўся, што з агульнаю на тоўстай пойсеўніце паэзіі вылучаўся толькі капельшом.

Аднойчы мяне заўважыў Барыс Мікуліч і засцягнуў у сядзібу. Там я сустэрэці і асабіста пазнаёміўся з вядомымі паэзіямі пісьменнікаў Таубіні, Астапенкам і Купляшоўм. У іх ужо вышлі першыя кніжкі, Таубін нам чытаў свою новую паэму "Таўрыда". У суседнім пакоі на цыратовай канапе чытаў адзін аднаму верши пісьменнікі. Мяне з імі пазнаёміў з вядомай паэзіяй Тадэвуша, які яго ўўяўляў па партрэтах і расказах. Неўзабаве ўсе мы сышлі па вузенкай пакручастай лесвіцы ў сутарэнне пісьменніцкай столоўкі. Я быў часцілі. Аж не верылася: разам абедаю пэдзяд з усімі вядомымі пісьменнікамі.

Пасля абеду разыходзіліся неялічкімі купкамі. Я неяк далаўчыўся да Таубіна, Хадыкі і Віктара Казлоўскага. Паселі на лаўцы ў тэатральным скверы, гаварылі пра вершы, лепшыя і горшыя, пра складанасці жыцця, пра несправядлівія насокі Бэндз і Кучара на лірыку Маракова і Кляшторнага, пра аўтавацьніцтва Хадыкі ў песімізме, адсутнасці мабілізуючай тэматыкі, мажорных настроў, рytmu сацыялістычнага будаўніцтва, такіх, як у "Гудках" Александровіча і "Рытмах-кантрастах" Хведаровіча. Для мяне гэта ўсё было нова і неспадзянана.

У 1932 годзе я паступіў на літаратурны

факультэт Вышэйшага педагічнага інстытута імя Горкага. Было трохі дзіўнавата — чаму імя Горкага? Аляксей Максімавіч інстытуту не канчыў, адразу прайшоў "Моі универсітэты". Тады ўсё здавалася нармальным. Вучыўся я і адначасова працаўшоў у рэдакцыі "Чырвонай змены". Маракоў займаўся ўжо на другім курсе крытычна-творчага аддзялення. Гэта быў своеасаблівы літаратурны ліцэй для маладых і ўжо прыкметных пазтаў і крэтыкаў. Самау папулярнае асобаю быў, вядома, Валеры Маракоў — аўтар кніг "Пляесткі" і "На залатым пакосе".

Калі на шумным і людным калідоры з'яўлялася яго здадэль прыкметная постачь, гамана сіхала, усе расступаліся, маладзейшыя прыхільнікі шанталіся: "Вуч' Маракоў ідзе". Я ганарыўся нашым знаёствам. Валеры засцёды вітаўся за руку, пытаўся, што пішацца, часам тут жа аддаваў для "Чырвонкі" адзін або некалькі вершаў.

Валеры часам расказваў, што часта быве ў Купалы. Гасціннае цэця Уладзіміра частае ў той галодны час маладога пазта хатнім прысмакамі, мабыць, прывезенымі з Акопаў. Калі заседжаліся дапазна, дзядзька Янка пакідаў Валеру нанач у сваім кабінэце, бо да Козырава малады госьці мусіў бы дабірацца пехатою. Апрача

скім шаржкам мастачкі Галі Дакальскай з'яўлялася ў часопісе "Чырвоная Беларусь" пад псеўданімам С. Каршун. Праз нейкі час сустэрэўся з Мараковым і, відаць, вінавата замаргаў. Вітаецца Валька і смяеща: "Ну, колькі ты зарабіў на мене, Каршунёнок! Хадзім, частай півам". Я пачаў аднеквацца. "Не тлумі галаву, хлопчы. Я зазірні ведамасць і ўбачыў тваё прозвішча. Запомні: пародыя і эпіграма — найлепшая рэклама". Не бойся, я не крэйдую. Калі не маеш 52 капейкі, я частую". Прышлося ісці ў піўную Лéвё Браўна і ўзяць па куфлю густога, аж чорнага піва "Портэр".

З гэтай пары мы амаль пасябравалі з Мараковым: часта сустракаліся ў Доме пісьменнікаў, шпацыравалі па інстытутскіх калідорах, па Савецкай вуліцы. А калі заводзіліся капейкі, выходзячы з бухгалтэрскага выдавецтва ці "Чырвонай змены", заварочвалі на Камсамольскую вуліцу ў мясцовую "Стойла Пегаса" — пра пахлаждану півам і найкаю смажанаю забягалаўку, названую "Капернаўмам". Адразу становілася шумна і весела. Потым "ідолагі" насы паходы ахрысцілі "амаральнай багемай", хоць і самі часта заварочвалі туды, каб сабраць на зіранні дзеля далейшай "работы" ды і глынянку піва.

Мы з кожным крокам ўсё нервовей
Ў душы смяемся з даўніх ран
І спатыкаем сотні новых...

З новым наборам сустэрэй і Маракоў "варфаламеўскую ноц" восені 1936 года, і разам з цветам беларускай літаратуры зінкі Валеры Маракоў у атрутным тумане турэмных засценкаў. Нягледзячы на вышыпільную ізяляццю, няспынны нагляд праз "ваўчкі", кожная турма жыла тоненькім пастукваннем у таўшчэзныя сцены кропкамі і прачынкамі марзянкі і лічбамі "бястужаўкі". У камерах ведалі, хто сядзіць побач, зверху і знизу, хто следы, хто іх сусед, хто падпісаў выбыты паклёті. За год катавання Маракоў пайтараў аздынае і самае кароткае слова: "Не, не.". Самымі вытанчанымі здзекамі следчыя не змаглі выбыць у гэтага мяккага, дапікатнага, чыстага душою пазта ніводнага самаабгавору, ні паклёті на сябру.

У кароткі адлікі прасвет перагляду фальсіфікаваных аўтнавачаваній самых сумленных людзей былы пракурор Беларусі Г. Тарнаўскі ў інтэр'ю кэрэспандэнту БелТА расказваў, як Валеры Маракова і акадэмік Гаўрылу Гарэцкага аўтнавачавалі то ў трацізме, то ў прыналежнасці да міфічнага "Саюза вызвалення Беларусі". Ні Гаўрылу Гарэцкага, ні Валери Маракова самыя вытанчаныя здзекі майстру заплечных спраў зламаць не змаглі. Ведаючы ўсё гэта, Г. Тарнаўскі здзіўляўся: "Мужна трymацца" Валеры Маракоў. Пратаколы допыту нязвестым завяршыліся сказом: "Аўтнавачаваны вінаватым сябе не прызнаў". Тое ж самае Маракоў пайтараў 28 кастрычніка 1937 года "тройцы" Вайсковай калегіі Вярхоўнага суда СССР. Кожнае яе пасяджэнне доўжылася роўна 15 хвілін. У той дзень у крывавую пашчу ўсесаюнага кáта Васіля Ульрыха трапілі Чарот, Галавач, Вольны, Каваль, Дудар, Сташэўскі, Харык, Лявонны, Кляшторны, Таубін, Піавараў, Зарэцкі. Іх лёс быў вырашаны па загадзі аддрукаваным прысудзе за тых 15 хвілін — "вышэшая мера пакарання, прысуд куначкі і абсарджанню не падлягае". Карная сістэма не дазваляе никому марудзіць: 29 кастрычніка або ў канцы лесу, што стаў паркам Чэлюскінцаў, або ў толькі што асвоеных Курапатах усе, напярэдадні асуджаныя, былі расстраляны.

Не магу ўяўць, у якога звера паднялася лапа, каб стрэліць па патылицу аўтарам "Боўсах на вонгішчы", "Спалох на загонах", "Сцежак-дарожак", вершаў, якія яны, на пазуна, вучылі на памяць у школе. Уяўляю, каб у гучары пушчы сустэрэўся галодны воўк з блакітавоком залатавалосым Валерым Мараковым, у яго апусцілася біжая лапа, ён саступіў бы сцежку пасту, абароненаму аўрай добра і натхнення. Наўрад ці дазволіць кáты развіццца сябрам, пастаўленым над ровам з жоўтага пісочку, ці паспелі зірніцу ў неба, як падаючы зоркі.

Дзень 29 кастрычніка павінен стаць, можа, некалі і стане Днём Жалобы і Памяці нацыянальнай літаратуры і культуры, бо быўлі ж знишчаны вучоныя, мастакі, артысты, педэві не ўсе выкладчыкі беларускай мовы і літаратуры. А прадчуванне дваццацьмігадовага Маракова было сапраўды прароцкім у вершах і ў "Маёй пазме":

**Што ж мне спяваць расстралянія песні?
Ім не развязыць распачы туман,
Тут, на зямлі, другое сонца песьціць,
Тут нейкі умеюць жыць і паміраць.**

У часе адлігі на пачатку 90-х гадоў некаторыя даследчыкі былі дапушчаны да не-дасяжных крывавых архіваў. Але ні ў адной справе не знайшли аўтавацьніка "Акта о приведении приговора в исполнение". У ім павінен быць подпіс каманданта турмы, выканайца і юрач, які засведчы факт смрці. З свайго доўгага вольноты я ведаў каманданта Ермакова і турэмнага доктара ў пенсіі, які даўжыў да глыбокай старасці "загадкі" на выкананне "вельчыніх планаў" творчасці, у ідэалізаціі багемы. Нават нашу праходку з козыраўскім міліцыянерам заілчылі ў парушэнне маралі. А рыфмаваных спрэвадаў Валеру на заводы Рэчыцы, Барысава, Воршы не заўважалі і, мабыць, правільна рабілі, бо "Ноч трывогі і пазы на праўрыве", "За тысячы новых тваіх нафтабудаў", "Першы дзень на запалкавай фабрыцы" ўспрымаліся як пародыі на актуальную тэматыку. Героямі твораў эпохі таталітарызму павінны быць бяссполы будаўнік сацыялізму, улюблёныя ні ў якім разе не ў жанчыну, а ў родную партнёру, правадыру, сацыялістычны лад і шчаслівасць жыцця па картках і "заборных книжках". А лірыка лічылася "атакованай в штыкі" варожай сацыялізму атрутай.

Тонкі і таленавіты лірык Маракоў стаў радавым настаўнікам у адной з бабруйскіх школ. Трыўложны прадчуванні, што насоўваецца хмара бяды, не пакідалі Маракова з 1933 года, калі зникла чарговая група маладых таленавітых пісьменнікаў за суворым Уралам, у завейнай Сібіры і ў казахстанскіх стэпах.

**Мы знаем ўсё:
дабро і зло,
І мы, быць можа, ўсім даруем,
Але зінкаючы ў туман,**

За любоў гінулі і гінуць многія пазы з часу Гамера і Данці і да нашых жорсткіх, крывавых і бяспраўных дзён. А пазія жыла, жыве і будзе жыць.

Сяргей ГРАХОУСКИ.